

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย และเป็นเครื่องมือแสดงความเป็นชาติ ซึ่งใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทย ทำให้เกิดความเข้าใจ และความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน จึงนับว่าภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม อันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติและมีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติอีกด้วย ฉะนั้นจึงควรรักและหวงแหนภาษาของชาติ ช่วยกันรักษาให้คงอยู่สืบต่อไป มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้ ดังนี้

สุจริต เพียรชอบ (2530) กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยว่า "ภาษาไทยเป็นเครื่องมือแสดงความเป็นชาติไทย เป็นเอกลักษณ์และแสดงถึงวัฒนธรรมของชาติที่น่าภาคภูมิใจควรแก่การรักษา จึงควรที่คนไทยจะภาคภูมิใจในภาษาไทยของเราเป็นอย่างยิ่ง" และ พนม พงศ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้ว่า "คนไทยทุกคนถือเป็นหน้าที่ช่วยกันตระหนัก รัก และหวงแหนภาษาไทย ศึกษาหาความรู้ให้เกิดความเข้าใจและความซาบซึ้ง ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องเหมาะสมให้สมกับที่เรเป็นคนไทย จึงนับว่าได้ช่วยกันธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย" ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ (2537) กล่าวไว้ว่า "ภาษาไทยเป็นมรดกร่วมทางสังคมของไทย คนไทยใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันและการสอนภาษาไทยเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทย"

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ภาษาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทย ในฐานะเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อกัน โดยการใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาบังคับแกนภาษาไทย ก็จะไม่จบหลักสูตร

ในการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น จะต้องครอบคลุมทักษะทั้ง 4 คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยสอนสัมพันธ์กันกับทักษะทั้งสี่ดังกล่าว เพื่อให้สามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ตลอดจนสามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการใช้ภาษานั้นประกอบไปด้วยทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องให้สัมพันธ์กัน

การฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญทักษะหนึ่ง เพราะในชีวิตประจำวันมนุษย์ต้องใช้ทักษะการฟังตลอดเวลา จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและแนะแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม จึงจะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการฟัง สำหรับทักษะการพูดก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่มีทักษะการพูดดีนั้นจะประสบผลสำเร็จ

ในการประกอบกิจการและสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่มาเกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ส่วนทักษะการอ่าน เป็นทักษะที่ใช้ในการแสวงหาสรรพวิทยาการต่าง ๆ เพื่อความรู้ความบันเทิง ผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านและมี ทักษะในการอ่านสูง ย่อมแสวงหาความรู้และศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ ได้จากการอ่านไปใช้ในการพูดและการเขียนได้เป็นอย่างดี

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในชีวิตประจำวัน ในฐานะเป็นเครื่องมือสำคัญ ของการสื่อสารซึ่งมีความชัดเจน เป็นหลักฐานที่คงทนถาวรกว่าทักษะทางภาษาประเภทอื่น ๆ ดังที่ กุทสาป มัลลิกะมาส และ วิพุธ โสภางค์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า "ในปัจจุบันนี้ เรามีความจำเป็นที่จะต้องใช้การเขียนมากขึ้นทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการสื่อสารทั่วไป ถ้าผู้เขียนเขียนไม่ดีผู้อ่านอาจเข้าใจผิด การเขียนจึงมีความสำคัญมากสำหรับ ชีวิตทุกวันนี้" และ สนิท ตั้งทวี (2529) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า "การเขียน เป็นทักษะทางภาษาทักษะหนึ่ง ที่ใช้ในการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมสติปัญญา ความรู้ ความคิดและความรู้สึกของมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต ได้สืบเนื่อง ต่อกัน" นอกจากนี้ นพดล จันทร์เพ็ญ (2535) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า "การเขียน เป็นการสื่อสารของมนุษย์ เป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้และสติปัญญาของมนุษย์ เป็นเครื่องระบายออกทาง อารมณ์ สามารถทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิตในการเล่าเรียนและการประกอบอาชีพได้" ส่วน สุจิต เพ็ชรขอบ และ สายใจ อินทร์พรวย (2538) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า "ในชีวิต ประจำวันนักเรียนมีโอกาสที่จะต้องเขียน บางครั้งเป็นการเขียนในชั้นเรียน ซึ่งได้แก่ เรียงความ บันทึก ประจำวัน บันทึกเหตุการณ์ การเขียนรายงาน การเขียนบทความและการเขียนแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ"

จากความสำคัญของการเขียนดังกล่าว การเขียนจึงมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อ การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ ในฐานะที่ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ชัดเจน สามารถใช้เป็นหลักฐาน อ้างอิงได้ ตลอดจนเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ที่เผยแพร่ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ป้ายประกาศโฆษณา หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็น ที่ผู้เขียนต้องศึกษาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของงานเขียนแต่ละประเภทอย่างถ่องแท้ เพื่อให้การสื่อสารบรรลุผล และนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

การเขียนสรุปความเป็นงานเขียนประเภทหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากต่อการสื่อสารในปัจจุบัน เพราะเป็นการเขียนที่สั้นย่อ เพื่อเก็บประเด็นที่เป็นสาระสำคัญจากสิ่งที่ได้ฟังหรืออ่าน มาเรียบเรียงใหม่ ให้กะทัดรัด ชัดเจนและได้รับความครบถ้วน นับว่าเป็นการสื่อสารที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ การเขียน สรุปความจึงเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสมและความสอดคล้องกับยุคสมัย มีนักการศึกษาได้ให้

ความหมายการเขียนสรุปความไว้ ดังที่ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2520) ให้ความหมายการเขียนสรุปความไว้ว่า "การสรุปความ คือย่อความชนิดหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง กระบวนการอันใดที่ใช้ในการย่อความก็นำมาใช้กับสรุปความได้เหมือนกัน" ซึ่งสอดคล้องกับ กุหลาบ มัลลิกะมาสและวิพุธ โสภวงศ์ (2524) กล่าวว่า "การเขียนสรุปความ เป็นวิธีย่อความชนิดหนึ่ง ที่ผู้เขียนจะต้องเขียนอย่างย่อที่สุด" ฆะอบ โปษะกฤษณะ (2532) และ บุญยงค์ เกศเทศ (2534) ได้ให้ความหมายการเขียนสรุปความที่คล้ายกันว่า "การเขียนสรุปความ หมายถึงการเก็บเนื้อหาสาระที่สำคัญของเรื่อง ที่ได้จากการฟังหรือการอ่าน แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่อย่างสั้น โดยใช้วิธีจับประเด็นมาย่อความ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้ย่อด้วย" และ ไพโรธ เลิศพิริยกุล (2539) ได้ให้ความหมายการเขียนสรุปความไว้ว่า "การเขียนสรุปความ เป็นการค้นหาความคิดหลักหรือประเด็นสำคัญของเรื่องมากล่าวย่อให้เด่นชัด โดยใช้ประโยคที่สั้นนำมาเรียบเรียงถ้อยคำให้อ่านเข้าใจง่าย"

ฉะนั้นการเขียนสรุปความคือ การเก็บรวบรวมเนื้อหาสาระที่สำคัญ ๆ ของเรื่องที่ได้จากการอ่านหรือจากการฟังมาเรียบเรียงใหม่ให้ได้ความครบถ้วน โดยใช้ประโยคที่สั้นสื่อความหมายชัดเจนและอ่านเข้าใจง่าย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเขียนสรุปความจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากในยุคข้อมูลข่าวสาร ที่ต้องใช้การสื่อสารให้รวดเร็ว กินเวลาน้อย นอกจากนี้ยังช่วยให้จดจำสาระสำคัญจากสิ่งที่ฟังหรืออ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ วรวิณี โสมประยูร (2535) กล่าวถึงความสำคัญของการย่อความหรือสรุปความว่า "ทักษะการย่อความเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะคนเราไม่สามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ฟังหรืออ่านได้ทั้งหมด จะต้องฝึกย่อเพื่อเลือกหยิบเอาแต่ใจความสำคัญที่เป็นประโยชน์สำหรับตนและสังคม มาใช้ในชีวิตประจำวัน" นอกจากนี้ กุหลาบ มัลลิกะมาส และ วิพุธ โสภวงศ์ (2538) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการย่อความว่า "การย่อความมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันและในการศึกษาเล่าเรียน เช่น การเล่าเรื่องสังเขปของภาพยนตร์ ละคร การบันทึกหัวข้อสำคัญของความรู้เพื่ออ่านทบทวนตลอดจนการเขียนคำตอบข้อสอบแบบอัตนัยก็ต้องอาศัยการย่อความ"

การเขียนสรุปความจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นมากในปัจจุบันและมีความสำคัญที่ต้องได้รับการฝึกฝน การเขียนอย่างจริงจัง เพราะการเขียนโดยใช้ภาษาที่สั้น ๆ ได้ใจความกะทัดรัด จะเกิดประโยชน์ต่อการสื่อสาร คือสื่อสารเข้าใจง่ายและทำให้ประหยัดเวลาอีกด้วย

เนื่องจากการเขียนเป็นทักษะที่มีความซับซ้อนและยุ่งยากกว่าทักษะอื่น จึงต้องใช้ความสามารถในหลาย ๆ ด้านเป็นองค์ประกอบ พร้อมทั้งฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความชำนาญจนสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีหลักการถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ได้มีนักการศึกษา กล่าวถึงความสำคัญในการเขียนซึ่งสรุปได้ดังนี้

เจ บี ฮีตัน (J. B. Heaton , 1979) ได้กล่าวถึงความสามารถในการเขียนว่า เป็นความสามารถในการเลือกใช้ประโยค ส่วนภาษา เครื่องหมายวรรคตอน ใช้ตัวเชื่อมได้ถูกต้องเหมาะสมและมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาเป็นภาษาเขียนได้ถูกต้องสมเหตุสมผล

โรนัลด์ วี ไวท์ (Ronald V. White , 1980) กล่าวถึงความสามารถในการเขียนว่าเป็นความสามารถในการสร้างและเรียงลำดับประโยค ให้เชื่อมโยงกันอย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และสมเหตุสมผล เขียนได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของผู้เขียนและสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้

วาเลอรี อาร์นดท์ (Valerie Arndt , 1987) กล่าวถึงความสามารถในการเขียนว่าเป็นกระบวนการเชื่อมโยงความคิดความรู้ทางภาษาของผู้เขียน โดยใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นงานเขียนที่มีคุณภาพแก่ผู้อ่าน

ฉะนั้นผู้มีความสามารถในการเขียนไม่ว่างานเขียนประเภทใดก็ตาม ซึ่งครอบคลุมถึงการเขียนสรุปความด้วย ต้องเป็นผู้ที่สามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องชัดเจน สื่อความหมายได้เข้าใจตรงตามที่ต้องการ ซึ่งความสามารถเหล่านี้จำเป็นต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ให้เกิดความชำนาญและจะต้องเป็นผู้ที่ฟังมากอ่านมาก เพื่อนำข้อมูลจากการฟังและการอ่านมาเขียนอย่างมีศิลปะ สามารถเลือกใช้ประโยค ส่วนภาษาในการเขียนถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึ้ออกมาเป็นตัวหนังสือหรือตัวอักษรได้อย่างชัดเจน สื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ

ดังนั้นความสามารถในการเขียนสรุปความ หมายถึง ความสามารถในการเก็บสาระสำคัญจากเรื่องที่ได้ฟังหรืออ่าน แล้วนำไปย่อโดยการเรียบเรียงถ้อยคำเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญ สามารถเรียงลำดับประโยคให้เชื่อมโยงกันอย่างถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาและได้ความกระชับชัดเจนมีสาระครบถ้วน

แนวทางหนึ่งในการพัฒนาทักษะการเขียนสรุปความ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังที่ ทัตนิย์ สุภเมธี (2535) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนจะได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน" ซึ่งสอดคล้องกับ จารึก อะยะวงค์ (2526) กล่าวว่า "กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น" และ ทวีป อภิสิทธิ์ (2529) กล่าวไว้คล้ายกันว่า "กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้กับผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง และจะเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมนั้น"

จากคำกล่าวของนักวิชาการข้างต้น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิถีทางที่สำคัญในการที่จะนำไปให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ โดยที่ครูได้มีการวางแผนเตรียมการสอนมาแล้วเป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนย่อมจะได้ประสบการณ์ที่คุ้มค่า

การฟังเป็นทักษะภาษาที่สำคัญอีกทักษะหนึ่ง ที่ใช้มากที่สุดในชีวิตประจำวัน เพราะหูของเราพร้อมที่จะรับข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องใช้การฟังอย่างมาก และผู้ที่มีความสามารถในการฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะได้รับประโยชน์เต็มที่จากการฟัง ดังที่ ฮิดา โมลิกร์ตัน (2532) ได้กล่าวถึง การฟังว่า "การฟังที่ดีจะช่วยพัฒนาสมรรถภาพของการใช้ภาษาด้านอื่น ๆ กล่าวคือ การฟังช่วยให้ผู้ฟังเรียนรู้และมีความรู้อย่างกว้างขวางมีความมั่นใจในตนเอง กล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้นและสามารถนำไปพัฒนาสมรรถภาพการอ่านการเขียนของตนอีกด้วย" สุจิต เพ็ชรขอบ และ สายใจ อินทรมพรรณ์ (2538) ได้กล่าวถึงการฟังของนักเรียนว่า "ถ้านักเรียนได้รับการฝึกฝนและการแนะแนวในด้านการฟังอย่างถูกต้องเหมาะสม นักเรียนก็จะมีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์เต็มที่จากการฟัง หากนักเรียนขาดการฝึกทักษะแล้ว ก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากการฟังเท่าที่ควร" เจมส์ แอล บราวน์ (James L. Brown, 1984) ได้กล่าวถึงการฟังว่า "การฟังเป็นทักษะแรกที่เกิดตามธรรมชาติและเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาความสามารถในทักษะอื่น คือ ทักษะการพูด การอ่านและการเขียน หากบุคคลใดมีความสามารถในการฟังสูง ความสามารถในทักษะอื่นก็จะสูงไปด้วย"

จากเหตุผลดังกล่าว การฟังจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่ต้องใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดวิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และระบุดำเนินการรายวิชาภาษาไทยไว้ดังนี้

ท 101 ภาษาไทย และ ท 102 ภาษาไทย ฝึกการฟังโดยฟังการอธิบาย คำบรรยาย เรื่องเล่า นิทาน ข่าว บทความ จับใจความสำคัญ แยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น ดีความ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ฟังและมีมารยาทในการฟัง

ท 203 ภาษาไทย และ ท 204 ภาษาไทย ฝึกการฟังโดยฟังคำบรรยาย พระธรรมเทศนา โอวาท การอภิปราย คำปราศรัย แถลงการณ์ การสนทนา ข่าว บทความ บทวิจารณ์ แล้วจับใจความสำคัญได้ บอกเจตนาของผู้ส่งสาร และวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่ได้ฟัง และมีมารยาทในการฟัง

ท 305 ภาษาไทย และ ท 306 ภาษาไทย ฝึกการฟังฟังข้อความและเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ มีวิจารณ์กฎเกณฑ์ แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์วิเคราะห์ และวินิจฉัยเรื่องที่ฟังได้อย่างมีเหตุผล ติดตามฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลาและมีมารยาทในการฟัง

การสอนการฟัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมการฟังอย่างหลากหลาย เป็นต้นว่าฟังจากเทปบันทึกเสียง ฟังรายการจากโทรทัศน์ การสนทนาและการเล่าเรื่องต่าง ๆ จากบุคคลหลายสาขาอาชีพ โดยจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้

ฉะนั้นกิจกรรมการฟัง จึงเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เกี่ยวกับการฟังที่จัดขึ้นในลักษณะที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อให้การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน ได้รับความสนุกสนานและพัฒนาทักษะการอ่านดีขึ้น

การเรียนโดยใช้กิจกรรมการฟัง หมายถึง การเรียนการสอนที่มีการจัดกิจกรรมการฟังในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากยิ่งขึ้น การนำกิจกรรมการฟังมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญอีกทักษะหนึ่ง ที่ใช้มากในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับการฟัง เพราะสภาพสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง วิทยาการสาขาต่าง ๆ ได้เผยแพร่ออกมาในรูปของสิ่งตีพิมพ์เป็นส่วนมาก มนุษย์เราจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์และข่าวสาร จึงจำเป็นต้องอาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ให้กับตนเอง การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะผู้เรียนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้ประกอบการอาชีพเกือบทุกสาขาอาชีพ จำเป็นต้องใช้การอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้วิทยาการแขนงต่าง ๆ ทำให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนและรวมไปถึงกิจการต่าง ๆ ที่ทำในชีวิตประจำวัน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

ประเทิน มหาพันธ์ (2530) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า " การอ่านเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับศึกษาหาความรู้ของมนุษย์ เพราะหนังสือเป็นส่วนหนึ่งของระบบสื่อมวลชนที่มีคุณค่ามหาศาลในการที่จะช่วยให้มนุษย์เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ" นอกจากนี้การอ่านยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนให้ดีกว่าเดิม ทำให้เป็นผู้มีความรู้ ความรู้จะช่วยพัฒนาคนและคนก็จะช่วยพัฒนาชาติ ซึ่งซูลิ อินมัน (2533) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านว่า "การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาบุคคล สังคมและประเทศชาติ" สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรวัย (2538) ได้กล่าวถึงการอ่านไว้ว่า "ทักษะการอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญมากและใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นทักษะที่นักเรียนใช้แสวงหาสรรพวิทยาการต่าง ๆ เพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ ผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านมีอัตราเร็วในการอ่านสูง ย่อมแสวงหาความรู้และศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ"

การอ่านจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสื่อสารและการศึกษา ซึ่งในหลักสูตรได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับทั้งในระดับมัธยมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ระบุคำอธิบายรายวิชาภาษาไทยไว้ดังนี้

ท 101 ภาษาไทย และ ท 102 ภาษาไทย ผูกการอ่านโดยอ่านออกเสียงทั้ง ร้อยแก้วและร้อยกรองและท่องจำบทประพันธ์ที่ชอบ อ่านหนังสือหรืองานเขียน ประเภทต่าง ๆ ทั้งบันเทิงคดี และสารคดี แล้วฝึกจับใจความสำคัญ แยกแยะ ข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่าน

ท 203 ภาษาไทย และ ท 204 ภาษาไทย ผูกการอ่านโดยอ่านออกเสียงทั้ง ร้อยแก้วและร้อยกรอง อ่านหนังสือหรืองานเขียนต่าง ๆ ทั้งสารคดี บันเทิงคดี และจับใจความรอง บอกเจตนาผู้ส่งสารและวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่อ่าน

ท 305 ภาษาไทย และ ท 306 ภาษาไทย ผูกการอ่านโดยอ่านออกเสียงทั้ง ร้อยแก้วและร้อยกรอง ท่องจำบทประพันธ์ที่ชอบ อ่านวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์คุณภาพ แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์วิเคราะห์ วิจัยเรื่องที่ย่าน ได้อย่างมีเหตุผล

การสอนการอ่าน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมการอ่าน อย่างหลากหลาย เป็นต้นว่า ผูกการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อ่านข่าว บทความ นิทาน อ่านเรื่องใน วรรณคดี อ่านทำนองเสนาะ เป็นต้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและความสามารถ ของผู้เรียน ตลอดจนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้

ฉะนั้นกิจกรรมการอ่าน จึงเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการอ่านที่จัดขึ้นในลักษณะ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อให้การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนและได้รับความสนุกสนาน สามารถพัฒนาทักษะการอ่านดีขึ้น

การเรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่าน หมายถึง การเรียนการสอนที่มีการจัดกิจกรรมการอ่านใน รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากยิ่งขึ้น การนำกิจกรรมการอ่านมาใช้ในการเรียน การสอนนั้น จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้

เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในทุกๆระดับชั้นในปัจจุบัน มักประสบปัญหาอยู่มาก ทั้งในด้านการฟัง การอ่านและการเขียนภาษาไทยอยู่หลายประการ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการ สภาวิจัยแห่งชาติ (2526) กล่าวถึงปัญหาในด้านการเขียน สรุปได้ว่า ปัญหาในด้านการเขียนที่พบคือ การเขียนผิดเพราะขาดความรู้ในด้านการเขียน มีความบกพร่องในการเขียนเว้นวรรคตอน ใช้ภาษาไทย ในการเขียนไม่ถูกกาลเทศะและบุคคล ที่สำคัญคือ เขียนสรุปความไม่ได้เพราะอ่านหรือฟังจับใจความ ไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529) ได้อ้างคำกล่าวของ เอกวิทย์ ณ ถลาง เกี่ยวกับปัญหาในด้านการเขียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา สรุปได้ว่า การเขียนเป็นทักษะ ที่นักเรียนมีปัญหา มาก นักเรียนเขียนเรียงความหรือเรียบเรียงข้อความไม่เป็นเขียนหนังสือผิด ใช้ภาษาไทย ในการเขียนไม่ถูกต้อง ในส่วนของการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (2529) ทรงสรุปปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย จากที่ได้ประชุมครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่าทักษะที่นักเรียนมีปัญหาคือ ลายมือ การเขียนสะกดผิด เขียนหนังสือไม่ได้ใจความ ส่วนปัญหาการเรียนสรุปความนั้น นักเรียนส่วนใหญ่อ่อนทักษะในการสรุปประเด็นสำคัญจากข้อความที่อ่าน หรือฟัง นักเรียนทำความเข้าใจได้ไม่ดีนัก และ ชลอ รวดลายน (2538) กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการสรุปความของผู้เรียน สรุปได้ว่า ผู้เรียนอ่านหนังสือแล้วสรุปความไม่ได้ ย่อความไม่เป็นคืออ่านแล้วเขียนสรุปความไม่ได้

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมานั้น นับว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในงานเขียนทุกประเภท รวมถึง การเขียนสรุปความด้วย เนื่องจากฟังไม่รู้เรื่อง ฟังไม่เข้าใจ หรือฟังแล้วจับประเด็นไม่ถูกจึงทำให้เขียนสรุปความไม่ได้ หรืออ่านแล้วไม่เข้าใจความหมาย วิเคราะห์เรื่องไม่ได้ คือบอกไม่ได้ว่า ใคร ทำอะไร อย่างไร ที่ไหน แสดงว่าอ่านแล้ววิเคราะห์เรื่องไม่เป็น จึงทำให้เขียนสรุปความไม่ได้

ดังนั้น การที่จะให้นักเรียนเกิดทักษะการเขียนสรุปความได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงวิธีการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยจัดการเรียนการสอน โดยนำกิจกรรมการฟังและการอ่านอย่างหลากหลาย มาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดไว้ในระดับชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนสรุปความได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การใช้กิจกรรมการฟังและกิจกรรมการอ่านอย่างหลากหลาย จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการฝึกฝนการเขียนสรุปความภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสรุปความภาษาไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการฟังและกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่าน ในโรงเรียนสังกัดมัธยมศึกษาส่วนกลาง เขตการศึกษา 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในด้านการฟัง การอ่าน และการเขียนให้มีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพราะนักเรียนในระดับนี้ได้ฝึกการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานการเขียนมาแล้วในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำหนดไว้ให้ต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนสรุปความจากเรื่องที่ฟังหรืออ่านนักเรียนมักประสบปัญหา ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงปัญหาการเขียนสรุปความดังกล่าวไว้ข้างต้น คือไม่สามารถสรุปความจากเรื่องที่ฟังหรืออ่าน จึงทำให้การสื่อสารไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากในปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ที่วิทยาการและเทคโนโลยีเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง การเรียนการสอนในทุกระดับชั้นมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ ฉะนั้นการเขียนสรุปความเป็นวิธีการรับข่าวสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่ง ที่ควรได้รับการฝึกฝนอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การอ่านและการเขียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนสรุปความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการฟังและกิจกรรมการอ่าน

สมมติฐานในการวิจัย

วรรณท์ สิริสุขะ (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วยการเสริมทักษะการฟังและการอ่าน จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการสอน 9 แผนแต่ละแผนการสอนประกอบด้วย 3 ส่วนคือ แผนการสอน รายการศัพท์และเนื้อเรื่องสำหรับอ่านหรือฟัง นักศึกษาทั้งสองกลุ่มได้รับการสอนเหมือนกันทุกประการ แต่ต่างกันในการฝึก กล่าวคือ นักศึกษากลุ่มฟังได้ฟังเนื้อเรื่องที่จะใช้เขียนเรียงความจากเครื่องบันทึกเสียง ส่วนนักศึกษากลุ่มอ่านได้อ่านเนื้อเรื่องเดียวกันจากแผ่นกระดาษ หลังจากฟังหรืออ่านเรื่องนั้นแล้ว นักศึกษาทั้งสองกลุ่มเก็บเนื้อความมาเขียนขึ้นใหม่เป็นเรียงความที่ได้ฟังหรืออ่านมา นำคะแนนความสามารถในการเขียน 9 ครั้งมาวิเคราะห์ทางสถิติ ทาค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยทั้งสองกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถการเขียนเรียงความของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยนี้ว่า

ความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการฟังและกิจกรรมการอ่านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขอบเขตในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนกลาง เขตการศึกษา 1
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรต้น คือ การเรียนเขียนสรุปความโดยใช้กิจกรรมการฟังและกิจกรรมการอ่าน
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการเขียนสรุปความ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความสามารถในการเขียนสรุปความ หมายถึง การเก็บสาระสำคัญจากเรื่องที่ฟังหรืออ่าน แล้วนำไปย่อโดยการเรียบเรียงเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญ โดยใช้ภาษาของผู้เขียน ในรูปประโยคที่สั้น ให้ความกระชับและชัดเจนได้สาระครบถ้วน ซึ่งสามารถวัดได้จากคะแนนในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนสรุปความ

การเรียนโดยใช้กิจกรรมการฟัง หมายถึง การเรียนการสอนให้นักเรียนเขียนสรุปความ โดยมีการจัดกิจกรรมการฟังในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้ และครอบคลุมถึงประเภทของเนื้อหา เช่น เรื่องสั้น นิทาน ข่าว บทความ บทสนทนา บทสัมภาษณ์ สารคดี ประวัติบุคคลสำคัญ คำปราศรัย คำแถลงการณ์ บทร้อยกรอง และเพลง

การเรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่าน หมายถึง การเรียนการสอนให้นักเรียนเขียนสรุปความโดยมีการจัดกิจกรรมการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้ และครอบคลุมถึงประเภทของเนื้อหา เช่น เรื่องสั้น นิทาน ข่าว บทความ บทสนทนา บทสัมภาษณ์ สารคดี ประวัติบุคคลสำคัญ คำปราศรัย คำแถลงการณ์ บทร้อยกรอง และเพลง

นักเรียน หมายถึงนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับครูภาษาไทย ในการที่จะพัฒนาการสอนการเขียนสรุปความให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับครูที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
3. เป็นแนวทางแก่ครูภาษาไทยที่จะทำวิจัยต่อไป